

जाहिरातीचे दर:
हालील पण्यावर चौकशी
करावी
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास', पुणे

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु ४
(टपाल इशिल माफ)
किरकोळ अकास
एक आणा

'अर्थ एव प्रधान.' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ३

पुणे, बुधवार, तारीख २२ सप्टेंबर, १९३७

अंक ३८

स्पेशल स्टमक ट्रीटमेंट
पांढरें-सत्त्व किंमत १। रु.
मलशुद्धी टॅब्लेट्स किं ८ आ

या दोन औषधांच्या मदतीने पोटातील सर्व विकार सार्जीने बरे करता येतात अपचन, आम्लपित्त, पोटदुखी, पोट फुगणे, कर्पट डेंकर येणे, छातीतील जळजळणे, भोवळ वाटणे अन्नावरची इच्छा नष्ट होणे, शोष समाधानकारक न येणे वगैरे विकारावर हा इलाज रामबाण गणला गेला आहे.

डॉ. बी. आर. गुणे
पुणे २.

दि साऊंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.

[स्थापना सन १९३५]

९३।१ लक्ष्मीरोड, पुणे शहर

कामाची वेळ—

दररोज सकाळी १० ते ३, शनिवारी १० ते १

चाळू ठेवी द सा द शे २ टक्के व्याजाने स्वीकारल्या जातात

सेविंग बँक ठेवीवर द सा द शे. ३.० टक्के व्याज दिले जाते

मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यांपासून ३ वर्षेपर्यंत स्वीकारल्या जातात ज्यांचे दराबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्ज सोने, चांदी, सरकारी रोखे, वगैरे तारणावर रकमा दिल्या जातात

मॅनेजिंग एजंट्स

दि गुड-बुइल

ऑर्गुअरन्स कंपनी लि.

पोस्ट : मिरज मिशन हॉस्पिटल

विभेदारास

भरपूर सवलती

माफक हसे

ठिकठिकाणी एजंट्स नेमणे आहेत.

पत्राव्यवहार करावा.

हेड ऑफिस : कुपवाड, जि. सातारा,

मॅनेजिंग डायरेक्टर

स्वल्प व्याजाने कर्ज मिळवा

स्वदेशी ध्याना उत्तेजन देऊन त्याची योग्य जोपासना करण्यास व स्वतःच्याहि फायद्यासाठी कंपनीचे लोन सर्टिफिकेट घेण्यास आजच रु २५, किंवा प्रथम ६०८ व दरमहा ३ प्रमाणे पुढे १८ भरून १०० ते ५००० कर्ज, अगर कर्ज नको असल्यास रु ५ ते १०० रोख मिळवा तसेच स्पेशल लोन घेऊन निकड्याच्या गरजा भागवा या इन्व्हेस्टमेंटमध्ये रोख रकमा मिळविणे किती फायद्याचे होईल याचाहि विचार करा प्रास्पेक्ट्स व एजन्सीसाठी २ आण्याची तिकिटें पाठवून लिहा अगर भेटा

दि हिंदुस्थान इंडस्ट्रियल कंपनी, लि.,

हेड ऑफिस—गिरगाव, मुंबई

ब्रॅच—लक्ष्मी रोड, काकाकुवा मॅन्शन समोर, पुणे न २

ऑफिसचे कामाकारितां रेमिंग्टन टाईपरायटर

स्वस्त विकाऊ आहे

मराठी केन्द्र : : हुजूरवागेसमोर पुणे

विविध माहिती

मुंबई इलाख्यातील विजेचा प्रसार

विजेच्या वापराने मुंबई इलाख्यात सरकारी पट्टी आहे, तिचे पायन १९३४-३५ मध्ये ९ लक्ष, ६५ हजार रुपये उत्पन्न झाले होते. १९३५-३६ साली ९ लक्ष, ६९ हजार रुपये उत्पन्न मिळाले. गुळदगुळ, इलकल, चाळिसगांव, नदुरबार, महाबळेश्वर, सिन्नर, मालवण व दोहद येथे वीज पुरविण्याकरिता गेल्या वर्षी परवाने देण्यांत आले. मुंबई इलाख्यातील ४३ ठिकाणी आतां विजेने प्रवेश केला आहे व १० ठिकाणी वीज-काम चालू आहे.

खडवसुलीच्या तहकुळीसुळे वकिलांत बेकारी

सयुक्त प्रांत सरकारने खडवसुली सवधातील कोर्टातील सर्व दावे तहकूब केले असल्याकारणाने वकिलांचे काम कमी झाले आहे व विशेषतः नवशिक्या वकिलाची ताराबळ उडाली आहे.

ऑस्ट्रेलिया-जपान व्यापार—मालाची वहातूक

ऑस्ट्रेलिया व जपान ह्या दोन देशांचे दरम्यान चालणाऱ्या व्यापारातील ८५ टक्के माल जपानी आगबोटीतून वाहिला जातो. ४० वर्षांमार्गे ह्या वहातूकीत जपानचा काहीहि भाग नव्हता; आतां १७ जपानी आगबोटी या वहातूकीचे घंथात असून, ब्रिटनच्या फक्त ३ च आगबोटी ह्या मार्गावर मालाची ने-आण करीत आहेत.

लाहोर येथील कचलखान्याची योजना रहित झाली

लाहोर येथील कॅन्टोन्मेंट हद्दीत लष्करी खात्यामार्फत एक कचलखाना बांधण्यात येत होता व बांधकामावर ५० लक्ष रु. खर्चहि झाले होते. लोकांच्या धार्मिक भावना दुखविल्या जाण्याचा संभव दिसून आल्यावरून, सरकारने ही योजना रहित केली असल्याचे जाहीर झाले आहे.

फॅक्टरी ॲक्टचे कसेत लहानसहान कारखाने येणार

वहा किंवा दहापेक्षां जास्त कामगार असणाऱ्या व यंत्राचे सहायाने काम करणाऱ्या कारखान्यांस फॅक्टरी ॲक्ट व पेमेंट ऑफ वेजेस ॲक्ट लागू करण्याचा मुंबई सरकारचा विचार आहे. सध्या वरील दोनहि कायद्यांस २० कामगारांची किमान मर्यादा आहे

दुग्धपानाचा प्रसार

कारखान्यांतील व साणीमधील कामगार आणि कचेऱ्यांतील नोकर ह्यांमध्ये दुग्धपानाचा प्रसार ग्रेट ब्रिटनने मोठ्या प्रमाणावर केला आहे. कामाचे तासातील सुट्यांचे वेळी उपरिनिर्दिष्ट कामगार व नोकर मिळून दरमहा ५ लक्ष गॅलन दूध पितात, असा अजमास आहे.

टाटा कंपनीचे कामगारांस बोनस

आपल्या नफ्यांतील काही भाग, कामगारांस त्यांच्या उत्कृष्ट कामगिरीबद्दल देण्याचे धोरण टाटा आयर्न अँड स्टील कंपनीने अंगीकारलेले असून गेली तीन वर्षे असे बोनस देण्यात आलेले आहे. बोनसच्या पद्धतीस स्थायिकपणा यावा ह्या हेतूने कंपनीने घंदाचे वर्षी एक योजना तयार केली आहे तीस अनुसरून ५०० रुपयांपेक्षां कमी दरमहा वेतन असणारास बोनसची रकम तीन हप्त्यांनी देण्यांत येते. बहुसंख्य कामगारांनी आपणांस बोनस एका रकमेनेच मिळावे, अशी इच्छा प्रदर्शित केली आहे, त्याप्रमाणे कंपनीच्या डायरेक्टर बोर्डांनी चालू महिन्यांत घाव्याच्या दुसऱ्या हप्त्याबरोबर तिसरा हप्त्याहि वांटून टाकण्याचे ठरविले आहे.

बगदादमध्ये धान्याची कोठारें

निर्गत व्यापाराचे सोयीसाठी बगदाद शहरांत धान्याची सहा कोठारें बांधण्याचा तेथील बँकेचा विचार आहे. इराकमधील सेडेगांवास विजेचा पुरवठा करण्याविषयीची योजनाहि सरकार हातीं घेत आहे.

इंग्लंडमध्ये परदेशस्थ प्रवासी -

गेल्या जुलै महिन्यांत ७७,३४९ परदेशस्थ प्रवासी इंग्लंडमध्ये गेले. त्यापैकी तिसरा हिस्सा अमेरिकन होते.

हस्तांदोलनास बंदी

युरोपिअनाचा हस्तांदोलनाचा शिष्टाचार, तो बायकी आहे ह्या कारणाने, मुसोलिनीने इटलींत बंद केला आहे असे म्हणतात. अमेरिकेच्या प्रेसिडेंटस कित्येक सार्वजनिक समारंभांचे प्रसर्गी एका वेळेस पांच-सात हजार लोकांशी हस्तांदोलने करावी लागतात. पृथ्वीचे वय काय ?

ब्रिटिश असोसिएशन ह्या शास्त्रज्ञांच्या सभेचे अध्यक्ष, सर एडवर्ड फ्ल्टन, ह्यांनी आपल्या भाषणांत पृथ्वीच्या वयाचे संबंधात तज्ञांमध्ये झालेल्या मतभेदाचा उल्लेख केला. लॉर्ड केल्व्हिन ह्यांच्या मते ते वय १० कोटी वर्षांचे असले पाहिजे. भूगर्भशास्त्रवेत्त्यास हे मत न पटून त्यांनी पृथ्वीचे वयोमान १०० कोटी वर्षे असावे असे प्रतिपादले !

वहानांचा वेग किती वाढणार ?

नैसर्गिक शक्ति व यांत्रिक कला ह्यांचे जोरावर वहानांची गति वाढवण्याचे विलक्षण प्रयत्न चालू आहेत. सर माल्कम कॅबेल ह्यांनी पाण्यावर दर तासास १२६ मैल वेगाने नाव चालवून अमेरिकेंत पाहिल्या प्रतीचे बक्षिस नुकतेच मिळवले. जमिनीवरचा त्याचा विक्रमाचा वेग दर तासास ३०१ मैल इतका आहे.

व्यापारी कराराबाबत बोलणी

दक्षिण आफ्रिका, नेदरलँड ईस्ट इंडीज, सयाम व मस्कत ह्या देशांशी व्यापारी कराराबाबत हिडुस्थान सरकारच्या वाटाघाटी चालू आहेत.

मुंबई बंदराची भरभराट

मुंबई बंदरांतून होणारी मालाची आयात-निर्गत वाढत असल्याने, पोर्ट ट्रस्टला १९३६-३७ मध्ये १४३ लक्ष रुपये खर्च वजा जाऊन, शिलक राहिले. बंदरांत एकूण सुमारे २,००० मजूर कामावर आहेत. दर टन ओझ्यामार्गे हमालीचे प्रमाण ३८४ आणे पडले.

रेलवेच्या रुळाची लांबी १८० फूट

रुळांच्या सांध्यावरून जाताना आगगाडीस धक्के बसतात व आवाज होतो. रुळांची सध्याची ६० फुटाची लांबी वाढवून ती १८० फूट केल्यास सांध्यांची संख्या कमी होईल व प्रवास ज्यास्त सुखकर होईल, ह्या हेतूने ग्रेट ब्रिटनमधील सदर्न रेलवेने प्रयोग चालू केले आहेत. एका बोगद्यांतील रेलवे रस्ता ह्याकरिता प्रथम निवडण्यांत आला आहे, कारण तेथे हवामानात चढउतार कमी होतो. वरील बोगद्याची लांबी ११ मैल आहे. रुळांच्या सांध्यावर बसणाऱ्या धक्कांवरून आगगाडीचा वेग अजमावणे ह्यापुढे कठीण होईल, कारण लांब रुळांमुळे हे धक्के चटकन ओळखतां येणार नाहीत, असे म्हणतात.

मुंबई बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

५-९-३७ ते ११-९-३७
१२-९-३७ ते १८-९-३७
२१-९-३१ ते १८-९-३७

किंमत रु.

२९,५३,१९९
३३,४२,७४९
३,०३,५९,०५,७३६

अनुक्रमणिका

१ विविध माहिती ... ४६८	साथिक शिक्षण व मुयई-सरकार—विमा विपयक
२ रिझर्व्ह बँक आणि सराफ ४६९	बिलांत महत्त्वाची दुरुस्ती—हुड्यांचा सकार
३ हिंदुस्थानचे आर्थिक भवितव्य .. ४७०	५ कपड्यांच्या शिलाईचा धंदा ... ४७३
४ स्फुट विचार ... ४७१	६ सहकारी चळवळ ४७४
हिंदी लष्करी खर्च वाढणार !—विहार सरकार आणि स्वदेशी साखर—लहान स्वदेशी धंद्यास सरक्षण हवे—कागद व लाकडाचा रंधा—व्याव-	७ केसातील आकड्यावरून कल्पना सुचली ४७६
	८ लांकूड, कोळसा, पेट्रोल व वीज ४७६
	९ निवडक बाजारभाव ४७७

अर्थ

बुधवार, ता २२ सप्टेंबर, १९३७

रिझर्व्ह बँक आणि सराफ

देशात आर्थिक व्यवहारासाठी लागणाऱ्या चलनाचा जरूरी प्रमाणे पुरवठा करून समाजात खेळणाऱ्या विनिमय-साधनाचे नियमन करणे हा रिझर्व्ह बँकेच्या स्थापनेचा प्रमुख हेतु आहे सोने आणि चादीचे रुपये ह्याचा योग्य रचय जवळ राखून नोटा बाहेर काढणे किंवा आंत परत घेणे ह्या गोष्टी केल्या असता त्या बँकेस आपले पहिले कार्य यशस्वी करता येते परंतु समाजात पैसा खेळतो व इतर विनिमय-साधने देवघेवीचे काम भागवतात, त्यांचे नियंत्रण कसे व्हावे? विनिमय-साधनांत रुपये व इतर नाणी आणि नोटा ह्यांचाच अंतर्भाव होतो असे नसून चेक व हुड्या ह्यांचाहि देणे-घेणे पुरे पाहण्याचे कामी उपयोग केला जातो. बँका आपल्या गिऱ्हाइकास कर्जे देतात तेव्हा उत्पन्न झालेल्या पतीच्या जोरावर कर्जदार चेक काढतात आणि त्याचा उपयोग रुपये किंवा नोटा यांच्यासारखा करतात. म्हणजे, चेक व हुड्या ह्यांचे समाजात खेळणारे चलनच बनते आणि म्हणून त्यास “ बँकेने निर्माण केलेला पैसा ” असे म्हणतात ह्या सर्व चलनांचे नियंत्रण करून मागणी-पुरवठ्याच्या दृष्टीने तो वेळोवेळ कमीजास्त होईल अशी परिस्थिती घडवून आणणे हे कार्य रिझर्व्ह बँकेने करावयाचे हवे. इतर देशात मध्यवर्ती बँका आहेत, ह्या मुख्यतः हेच कार्य करतात आणि ते यशस्वीही होत असते हिंदुस्थानातली त्या प्रकारची संस्था म्हणजे रिझर्व्ह बँक आणि तिनेहि सद्दरहु काम करणे आवश्यक आहे. पाच लक्ष रुपयांचे भाडवळ असलेल्या बँका तिला जोडल्या आहेत आणि त्यास तिचेकडून लागेल तेव्हा योग्य तारणावर पैसा मिळण्याची सोय करण्यांत आली आहे ती ह्याचकरिता होय. चणचणीचे वेळी व्याजाचे दर कडाढतात तेव्हा बँकास त्याच्या हुड्या विकत घेऊन रिझर्व्ह बँकेने पैसा पुरवावा अशी व्यवस्था करण्यांत आली आहे तिचा उद्देश पैशाचा खेळता पुरवठा वाढवणे हाच आहे.

हिंदुस्थानच्या विशिष्ट परिस्थितीत येथे एक अढचण भासते ती ही की, आमचेकडील पुष्कळसा अतर्गत व्यापार आधुनिक

घटनेच्या बँकांच्या कक्षेबाहेर चालतो आणि त्यांत देशी सराफांचाच पैसा खेळत असतो. मोसमामध्ये पैशाची टंचाई भासते तेव्हा खेळता पैसा दुर्मिळ होतो आणि सराफी हुंडीचा भाव बाजारांत विलक्षण रीतीने चढतो. रिझर्व्ह बँकेस जोडलेल्या बँकांची सोय ज्याप्रमाणे ती बँक पहाते, त्याप्रमाणे ह्या सराफांची सोय पाहिली जात नाही आणि ह्या कारणाने व्यवहारांत खेळणारे चलन कमी-ज्यास्त करून व्यापारास लागणारा पैसा पतीच्या जोरावर पुरवणे हे रिझर्व्ह बँकेचे कार्य येथे सिद्ध होत नाही ही दुहेरी अढचण दूर करण्यास कायद्याप्रमाणे रिझर्व्ह बँकेपाशी साधन नाही, कारण, कायद्यात व्यापारी बँका आणि प्राक्तिक सहकारी बँका ह्याची तरतूद केलेली आहे, तशी देशी पद्धतीने व्यवहार करणाऱ्या सराफांची नाही. ह्याबाबतीत चौकशी करून सराफांच्या व्यवहाराचाहि सबंध रिझर्व्ह बँकेशी जोडणे शक्य असल्यास त्याप्रमाणे एखादी योजना सुचविली जाण्याची व्यवस्था कायद्यात आहे. तिला घरून रिझर्व्ह बँकेने एक योजना नुकतीच प्रसिद्ध केली आहे. जोडलेल्या बँकांचे एकूण भाडवळ निदान पाच लक्ष असले पाहिजे अशी अट आहे, ती सराफांचे बाबतीत दोन लक्षावर खाली आणण्यात येईल आणि रिझर्व्ह बँकेपाशी त्यांनी आपल्याजवळील ठेवींचा विशिष्ट प्रमाणांत हिस्सा विनव्याजी राखला पाहिजे, ही अट घालण्यांत यावयाची नाही पण व्यापारी बँकांप्रमाणे सराफास सर्व सवलती मिळावयाच्या तर सराफांनी बँकिंग व्यतिरिक्त दुसरे व्यवहार करावयाचे सोडले पाहिजे आणि विशिष्ट पद्धतीने आपले हिशेब ठेवून ते योग्य रीतीने तपासून घेतले पाहिजेत. तसेच, त्यांनी वेळोवेळ रिझर्व्ह बँकेस ठराविक रीतीने मागण्यांत येणारी माहिती पुरवली पाहिजे. ह्यापैकी काही अटी सराफास कडक वाटतील, पण त्या सामान्यतः सयुक्तिक व सरळ आहेत हे त्यासहि मान्य करावे लागेल. रिझर्व्ह बँकेने सराफाचेकडून अभिप्राय गोळा करून आपली योजना तयार केलेली असून ती पुन्हा त्याचे पुढे आतां ठेवली गेली आहे. वर दिलेल्या अटींच्या मर्यादेंत किती सराफ येऊ शकतील ह्याची कल्पना रिझर्व्ह बँकेस हवी आहे. ती सराफ मंडळांनी पुरवावी आणि त्या योजनेत काय कमी-जास्त होणे आवश्यक आहे तेहि स्पष्ट रीतीने पुढे मांडण्यात यावे. बँकेच्या सामान्य व्याख्येत सराफ बसावे आणि व्यापारी बँकांच्या व्यवहाराप्रमाणे त्यांच्या व्यवहारावरहि रिझर्व्ह बँकेस नजर ठेवता यावी, हा त्या बँकेच्या योजनेच्या मुळांतला उद्देश आहे. तो साध्य होण्यास दुसरे काही मार्ग सुचवितां आल्यास त्याचाहि योग्य विचार होईल अशी आम्हांस आशा आहे

शर्यतीचा नाद-बेडूक व गोगलगायी !

शर्यतीमध्ये पैज लावण्याचा नाद लोकास किती लागला आहे हे प्रसिद्धच आहे घोड्याच्या शर्यतींनी तृती न होऊन इंग्लंड-सारख्या पाश्चात्य देशात कुऱ्याच्या शर्यती त्याच धर्तीवर चालवण्यांत येत आहेत. विजेच्या जोराने पुढे एक ससा पळवला जातो आणि त्याच्या मार्गे परस्परांशी स्पर्धा करणारे कुत्रे धावतात. ह्याच तऱ्हेने दुसऱ्या प्राण्याच्याहि शर्यती कां लावू नयेत? ह्या कल्पनेने काही लोकांनी उदराच्यामार्गे धावणाऱ्या मांजराच्या शर्यती करण्याचा उद्योग आरंभला आहे मनुष्याच्या कल्पकतेस मर्यादा नसल्याने उड्या मारणारे वेदूक आणि संघर्षणाने जाणाऱ्या गोगलगायी ह्यांच्याहि शर्यती कित्येक ठिकाणी करण्यात येत असल्याची माहिती प्रसिद्ध झाली आहे

हिंदुस्थानचें आर्थिक भवितव्य

प्रो. काळे ह्यांची ग्वालोर येथील व्याख्याने

(२)

ग्वालोरस सरकाररीत्या साजरा झालेल्या गणेशोत्सवात जय विलास पॅलेसमध्ये प्रो. काळे ह्यांनी वरील विषयावर व्याख्यान दिलें, त्याचा सारांशः—

“धार्मिक उत्सवांत उद्योगधंदे आणि व्यापार ह्यांसारख्या ऐहिक विषयावर व्याख्यान देणें कोणास चमत्कारिक वाटेल परंतु हिंदु धर्मांत व सस्कृतींत पारमार्थिक आणि ऐहिक जीविताचा उत्कृष्ट मेळ घालण्यांत आला आहे, हें लक्षात ठेवलें पाहिजे कौटिल्य ह्या राजकारणी विद्वान पुरुषानें आपला “अर्थशास्त्र” नांवाचा ग्रंथ दोन हजार वर्षांमागें लिहिला त्यांत तत्त्वज्ञान, वेद, अर्थकरण व दडनीति या चार विद्या असून अर्थ हा त्यामध्ये अत्यंत महत्त्वाचा विषय आहे असा स्पष्ट अभिप्राय त्या व्यवहारचतुर मुत्सयानें व्यक्त केला आहे अर्थ म्हणजे संपत्ति असेल तरच धर्म शक्य होईल असे त्याचें मत आहे ह्या मताची परंपरा हिंदुस्थानांत शेकडो वर्षे चालत राहिली आणि हें तिचें सातत्य कौटिलीय “अर्थशास्त्रा”वरील आपल्या अलीकडील ग्रथांत एका जर्मन प्रोफेसरानें मराठी साम्राज्याच्या पेशवेद्वारातील कागदपत्रांवरून सिद्ध केलेलें मी नुकतेंच पाहिलें.

“एकोणिसाव्या शतकाच्या मध्यापर्यंत हिंदुस्थानांतील आर्थिक घटना अनेकार्गी होती आणि तिच्यामध्ये उद्योगधंदे, व्यापार, सराफी व शेती ह्यांचा योग्य मेळ बसलेला होता. इंग्लंडमध्ये मोठ्या प्रमाणावरील यांत्रिक पद्धतीच्या कारखान्यास प्रारंभ झाला त्याचा परिणाम जगातील सर्व देशांच्या आर्थिक परिस्थितीवर घडून आला. अमेरिका, जर्मनी, फ्रान्स इत्यादि राष्ट्रांनी हळुहळु ग्रेटब्रिटनचें अनुकरण करून त्या देशाशी यशस्वी स्पर्धा आरंभिली. पुढें जपाननें तेंच केलें आणि औद्योगिक प्रगतीमध्ये पाश्चात्य राष्ट्रांवरि ताण केली. ह्या उलाढालींत हिंदुस्थान देश मात्र मागे राहिला. हिंदी उद्योगधंद्यात सुधारणा झाली नाही, शेतीच्या धंद्यावर वाढत्या लोकसंख्येचा ताण पडूं लागला, जुने धंदे बुडत चालले आणि त्यांची जगा नव्यानीं घेतली नाही.

“महायुद्धाच्या अनुभवानें थोडासा शहाणपणा शिकवला तेव्हां स्वदेशी उद्योगधंद्यास सरक्षण देण्याचें धोरण हिंदुस्थान सरकारास अगिकारवें लागलें. पण औद्योगिक उन्नतीचें पाऊल पुढें पडण्यास सुरुवात होते न होते तोंच आर्थिक मंदीनें देशास गाठलें बाजारभाव विलक्षण उतरल्यानें शेतकरी वर्गाची हलासी उडाली आहे आणि सोन्याच्या निर्गतीच्या मार्गानें देशाचें भाडवल कमी झालें आहे. जगामध्ये चोहोंकडे राष्ट्रांचा परस्परांविषयीं आविश्वास प्रकट होत आहे आणि प्रत्यक्ष युद्धे व भावी मोठ्या युद्धाची भीति ह्यांनीं प्रगतीचा मार्ग बंद केला आहे सर्व देश आर्थिक बाबतींत स्वावलंबी होत आहेत आणि स्वतःच्या विविध उद्योगधंद्यास शीज सोसूनहि उत्तेजन देत आहेत. जगातील व्यापाराच्या गाढ्यास खीळ बसली आहे आणि आंतरराष्ट्रीय देवघेव मर्यादित होऊन चलनपद्धतीत सर्वत्र अन्यवस्था माजली आहे अशा स्थितींत हिंदुस्थानच्या वाढत्या लोकसंख्येचा संसार कसा चालावा हा प्रश्न आपणापुढें उभा आहे. जर्मनीस

आपल्या वसाहती परत मिळावयास हव्या आहेत आणि जपान चीनमध्ये आपलें घोडें दामटीत आहे जगांतील मोकळ्या प्रदेशांत वसाहती करून रहाण्याची-सवड हिंदी लोकांस कां मिळूं नये ? त्यांनीं हि आपल्या ह्या हकासाठी झगडलें पाहिजे. हिंदुस्थानातील सरकारांनीं दुसऱ्या राष्ट्रांचें अनुकरण करून येथील उद्योगधंदे, व्यापार व शेती ह्यांच्या उन्नतीची व्यवस्था हातीं घेणें अगत्याचें आहे. असें न होईल तर ह्या देशाची आर्थिक स्थिति सुधारण्याची आशा रहाणार नाही. मध्यवर्ती स्वायत्त प्रांतिक सरकारें आणि हिंदी संस्थानें ह्यांचे हितसंबंध परस्पराशीं निगदित झाले आहेत आणि त्या सर्वींचे पुढें सारखेच प्रश्न व सारख्याच अडचणी उभ्या आहेत. सध्याच्या निराशाजनक वातावरणातहि हिंदी जनतेनें व राज्यकर्त्यांनीं बुद्धिपुरःसर, जुष्टीनें व विश्वासानें आर्थिक संघटन केलें तर त्याच्या कार्यक्रमास यश मिळाल्यावांचून रहाणार नाही. जेथें सर्व जग बदलत आहे, तेथें आम्हीं स्वस्थ बसून कसें चालेल ? हिंदी लोकांनीं आळस झाडून उद्योगास लागलें पाहिजे आणि आपल्या राष्ट्राची औद्योगिक उन्नति परस्परसहायानें व स्वपराक्रमानें घडवून आणली पाहिजे.”

मॅनेजिंग एजन्सीच्या पद्धतीस खो मिळणार

विमा विलातील मॅनेजिंग एजटाबाबतची योजना गेल्या शनिवारी व सोमवारी असेबळीत चर्चिली गेली. सरकारचें ह्या संबन्धातील धोरण स्पष्ट होतें व मॅनेजिंग एजटाची आयुर्मयादा शक्य तितकी मर्यादित करण्याचा सर वृषेन्द्रनाथ सरकार ह्यांचा मानस होता कायदा पास झाल्यानंतर स्थापन होणाऱ्या कोणत्याहि विमा कंपनीचा कारभार मॅनेजिंग एजटाचे हातीं असता कामा नये व सध्या अस्तित्वांत असलेल्या एजटाचे करार तीन वर्षांनंतर रद्द व्हावेत अशा अर्थाची दुसऱ्या डॉ. क्षियाउद्दीन अहमद ह्यांनीं सुचविली व सरकारतर्फे सर वृषेन्द्रनाथ तिला पाठिंबा दिला आयुर्विन्याचें काम करणाऱ्या कंपनीस मॅनेजिंग एजटाच्या विशिष्ट सहायाची आतां आवश्यकता उरली नसली, तरी इतर प्रकारच्या विमा व्यवसायाचें त्यांच्यावाचून भागणार नाही, अशी भूमिका काँग्रेस पक्षानें घेतली, परंतु सभागृहातील इतर प्रमुख पक्षांस ती पटली नाही. मॅनेजिंग एजटाची पद्धतिच अहितकारक ठरवून टाकल्यानंतर डावें-उजवें बघण्याचा प्रश्नच उरत नाही, असा मुद्दा पुढें मांडण्यात आला.

वेड्याच्या इस्पितळातील रोगी

१९३६ सालीं मुंबई इलाख्यातील वेड्याच्या सर्व इस्पितळांत मिळून २,९०० व्यथित होते ८३६ लोकांस नव्यानें अगर पुनः प्रवेश मिळाला, ३९३ लोकांचें वेड बरें होऊन त्यांस सोडण्यात आलें, १२५ वेड्यांची स्थिति सुधारली व ३३ जणाची अन्य कारणाकरिता मुक्तता करण्यात आली. २०३ रोगी इस्पितळात मरण पावले ह्या इस्पितळाप्रीत्यर्थ मुंबई सरकारनें ७३ लक्ष रु खर्च केले आणि त्यापैकी वसुली वजा जातां सरकारास ३३ लक्ष रु निवळ खर्च आला.

नोव्हेंबरमधील

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठाचे

व्यापारी परीक्षेचा

— खास वर्ग —

चालक, पुणे व्यापारी शाळा,

पुष्कणी हौदासमोर पुणे

स्फुट विचार

हिंदी लष्करी खर्च चाढणार ?

हिंदुस्थान सरकारचा लष्करी खर्च हिंदी जनतेच्या ऐपतीच्या मानाने अवाढव्य आहे आणि तो कमी करण्यांत आल्यावांचून राष्ट्राची उन्नति होण्यास लागणारा पैसा उपलब्ध व्हावयाचा नाही; त्याचप्रमाणे, हिंदी फौजेमध्ये हिंदी लोकांचा भरणा केल्यास काटकसर करता येऊन देशाचे रक्षण जनतेच्या हाती येण्याचे श्रेय मिळेल असा अभिप्राय मध्यवर्ती कायदे मंडळांत लोकप्रतिनिधींनी व्यक्त केला त्यास फार दिवस लोटले नाहीत. सरकारच्या खर्चात काटकसर होण्यास जागा नाही आणि सैन्याचाहि खर्च कमी होणे शक्य नाही असे त्यास अधिकारी प्रतिनिधींनी स्वच्छ सांगितले होते. परंतु हे प्रकरण एवढ्यावरच थांबत नाही असे आता स्पष्ट झाले असून लष्करी खर्च चाढवावयाचा सरकारचा विचार असल्याचे व्हाइसरॉयानी कायदेमंडळांत केलेल्या आपल्या भाषणांत असांदिग्ध रीतीने सांगितले सर्व राष्ट्र आपल्या फौजात यांत्रिक सामुग्री वाढवीत आहेत आणि शस्त्रां अधिक कार्यक्षम बनवीत आहेत. अशा स्थितीत हिंदुस्थानने त्यांच्या पावलावर पाऊल ठाकून चालणे आवश्यक आहे असे सरकारचे म्हणणे आहे, त्यांत नवीन कांहीं नाही. लष्करी खर्चात व्हावयाची वाढ बरीच मोठी आहे असे व्हाइसरॉयच्या भाषणावरून उघड होत आहे आणि ती हिंदुस्थानास झेपण्यासारखीहि नाही ह्याची जाणीव सरकारास आहे ह्यांत संशय नाही. हिंदी फौजेची घटना आणि तिचा उद्देश ही अशा प्रकारची आहेत की, ब्रिटिश साम्राज्यसरकारने तिच्या खर्चात अंशभागी होण्याची आवश्यकता हिंदुस्थान सरकारासहि भासत आहे. योजनेचा जादा खर्च दोईजड असल्याने त्याच्या ओझ्यांतला हिस्सा ब्रिटिश सरकारने उचलावा अशी मागणी येथील सरकारने केली आहे आणि ती मान्य होईल अशी आशा व्हाइसरॉयानी प्रकट केली आहे. हिंदी सरकारचे लष्करी धोरण ग्रेटब्रिटनमध्ये निश्चित होत असल्याकरणाने ह्या दोन सरकाराचा प्रस्तुत प्रकरणी विचारविनिमय चालला असला पाहिजे हे स्पष्ट आहे. हिंदुस्थानातील लष्करी व्यवस्थेत सुधारणा होण्यास ब्रिटिश सरकार ह्या देशास सहाय देऊन जणू काय त्याचेवर उपकार करणार असे स्वरूप ह्या प्रश्नास दिले जात आहे ते यथार्थ तर नाहीच; परंतु साम्राज्य सरकारने केवढीहि रकम दिली तरी हिंदी जनतेवर जादा बोजा पडण्याचा चुकत नाही. मामुली लष्करी खर्चात बचत होण्याचे बाजूस राहून तो वाढण्याचे निश्चित झाल्याचे स्पष्ट झाले आहे.

बिहार सरकार आणि स्वदेशी साखर

स्वदेशी साखरेस जकातीचे संरक्षण चालू ठेवण्याचे बाबतीत टारिफ बोर्ड चौकशी करित आहे. त्यास बिहार प्रांताच्या सरकारने आपला अभिप्राय कळवला आहे, तो मुंबईच्या प्रधानमंडळाने विचारांत घेणे आणि त्या तऱ्हेने आपले मत प्रगट करणे अगत्याचे आहे. आमच्या प्रांताचे सरकार आणि प्रांतिक साखरेचा व उंसाचा घंदा ह्यांच्या सापत्तिक हिताचा संबंध संरक्षणाच्या प्रश्नाशी किती निकट आहे, हे आम्ही मार्गे अनेक वेळा दाखविले आहे. बहारमधील शेतकऱ्यांनी पिकवलेला ऊस तेथील कारखान्यांत मुख्यत्वे करून उपयोगांत येत असल्यामुळे कारखान्याचे योग्य संरक्षण होऊन शेतकऱ्यांच्या हातांत उंसाची

वाजवी किंमत पडली पाहिजे असा तेथील सरकारचा आग्रह आहे. ऊस तयार करण्याचा व तो कारखान्यांत नेऊन विकण्याचा खर्च आणि त्याचबरोबर रीतसर नफा शेतकऱ्यांच्या हाती पडण्यास दरमणी सहा आणि इतकी किंमत त्यास मिळणे आवश्यक आहे असे त्या सरकारचे म्हणणे आहे कामकऱ्यांस पुरेसे वेतन देऊन चालविण्यांत आलेल्या कारखान्यांत तयार होणारी साखर फलकऱ्यांत ९३ रुपये मणाने जाऊन पडते आणि सध्याची आयात जकात देऊन जाव्हाच्या कारखानदारास आपला माल तेथे ९ रुपये ९ आणे मण ह्या भाषाने उतरता येतो. ही किंमतीमधली तफावत परदेशी साखरेशी स्पर्धा यशस्वीपणाने करता येण्यास देशी कारखानदारांस पुरेशी नाही. एवढ्याकरिता चालू संरक्षक आयातजकातीचा दर कायम करण्यांत यावा एवढेच नव्हे तर देशी साखरेवरची पट्टी दूर करण्यात यावी अशी सूचना बिहार सरकारने केली आहे. ह्याप्रकारची संरक्षणासंबंधाची दुहेरी मागणी त्या सरकारने पुढे माढली आहे ह्याबद्दल त्याचे अभिनंदन करणे जरूर आहे. मुंबई सरकारने ह्या घटीवर आपल्या प्रांतांतल्या साखरेच्या घद्यास सहाय मिळण्याकरिता स्वतःचे मत टारिफ बोर्डास कळवून ते जाहीर केले पाहिजे. आमचे प्रांतिक प्रधान मंडळ ह्याविषयीचे आपले कर्तव्य बजावील अशी आम्हास आशा आहे.

लहान स्वदेशी घंदांस संरक्षण हवे

अनेक लहान स्वदेशी घंदे, त्यांस जरूर ते संरक्षण मिळाल्यास, चालू शकतील, परंतु जपानीसारख्या परदेशी मालाची तीव्र स्पर्धा त्यास सहन करावी लागते, असा अनुभव आहे. हिंदुस्थानांत लहान मोठ्या सर्वच घंदांची जोपासना होणे अगत्याचे आहे. तथापि, मोठ्या प्रमाणावरील घंदांची दाद जेथे नीट लागत नाही तेथे विचान्या लहान घंदांस कोण विचारणार ? अशी आजची स्थिति आहे. अलीकडे हिंदुस्थान सरकारचे ह्या विषयाकडे विशेष लक्ष वेधले गेल्याने त्या बाबत त्यांनी चौकशी करण्याचे ठरवून सदरहु कामावर मि. आर. के. नेहरू ह्या सिव्हिलियन अधिकाऱ्याची नेमणूक केली आहे त्यांनी सुमारे पन्नास छोटेसानी उद्योगघंदांच्या परिस्थितीची माहिती गोळा करण्याचे काम हाती घेतले आहे आणि त्यांस संरक्षणाची आवश्यकता आहे की काय हे ते पहाणार आहेत. मि. नेहरू ह्यांच्या चौकशीचा रिपोर्ट मात्र प्रसिद्ध केला जाणार नाही असे सरकारतर्फे कौन्सिल ऑफ स्टेटमध्ये सांगण्यात आले. ह्या रिपोर्टांत असे काय गुप्त असणार आहे की त्यास प्रसिद्धी मिळाल्यास कोणाचे नुकसान होईल ? उलट, एवढ्या प्रमाने व खर्चाने गोळा झालेली माहिती जनतेस मिळणे अगत्याचे आहे. लहान-सहान घंदांची आज स्थिति काय आहे, त्यांपैकी कोणत्या उद्योगास सहाय मिळाले असता ते चालू शकतील इत्यादि गोष्टी विस्तृत रीतीने जितक्या प्रसिद्ध होतील तितक्या चांगल्या. श्री. नेहरू ह्यांचा रिपोर्ट प्रसिद्ध होण्याविषयी कायदेमंडळाने आग्रह धरला पाहिजे.

कागद व लांकडाचा रांधा

वृत्तपत्रास लागणाऱ्या कागदाच्या किंमती चढल्या आहेत, त्या कित्येक महिने तशाच राहून पुढे खात्रीने उतरतील असा अंदाज करण्यांत आला आहे लांकडाचा राधा महागल्यामुळे कागदाच्या किंमती चढल्या आहेत, परंतु मागणी व किंमती वाढल्या असतां पुरवठा वाढण्याची प्रवृत्ति उत्पन्न झालीच

पाहिजे हा अर्थशास्त्रीय नियम येथे लागू पडणार आहे. मोठे कागदाचे कारखाने आणि मोठे वर्तमानपत्रवाले ह्यांनी आपणांस लागणाऱ्या मालाची कित्येक महिन्यांची तजवीज अगाऊ केली आहे. अमेरिका, जपान इत्यादि देशांत नवीन कारखाने निघत आहेत आणि रांध्याकरिता लाकडाचा पुरवठा होईल अशी जादा व्यवस्था होत आहे. ह्या पूर्व तयारीस कांहीं काळ लागणे अपरिहार्य आहे म्हणून, पुढच्या सालापर्यंत रांध्याचा नवीन पुरवठा हातीं येण्याची अपेक्षा करता येत नाही. पण कागदाची महागाई एक वर्षाच्या अवधीत कमी होईल असा तज्ञांचा अजमास आहे. पुरवठा वाढला म्हणजे स्कॅडेनेव्हियामधील रांध्यांच्या कारखानेदारांच्या संधाचे भाव चढवण्याचे प्रयत्न यशस्वी होणार नाहीत असे त्यांचे म्हणणे आहे.

व्यावसायिक शिक्षण व मुंबई सरकार

मोठमोठ्या कारखान्याबरोबर हस्तव्यवसायांस जर्मनीसारख्या देशात किती महत्त्व देण्यात येते, ह्याची कल्पना, ह्या व्यवसायाच्या शिक्षणाबाबतचे आकडे पाहिले असता सहज येते. हस्तव्यवसायांतल्या नैपुण्याबद्दल १९३२ मध्ये जर्मनीत २४,००० प्रशस्तीपत्रकें देण्यात आली होती, १९३६ साली त्यांची संख्या ६०,००० झाली. औद्योगिक शाळांतील विद्यार्थ्यांची संख्या वरील अवधीत ४,२०,००० ची ५,९०,००० झाली. हस्तव्यवसायांच्या शिक्षणाची ह्या प्रकारची तरतूद आमच्या देशात अत्यंत आवश्यक असता ह्या प्रश्नाकडे दुर्दैवाने आमचे सरकार व पुढारी ह्यांचे लक्ष विशेषसे गेलेले नाही. हिंदी शिक्षणपद्धतीमधील दोष आणि ते दूर करण्याची आवश्यकता याची चर्चा आजवर पुष्कळ झाली आहे, तरी इच्छित सुधारणेस अजून प्रारंभही झालेला नाही, असे म्हणावे लागते मुंबईच्या विधिमंडळात शिक्षणाबाबत अलीकडे विस्तृत वादविवाद होऊन प्रधानमंडळाने आपल्या शिक्षणविषयक घोरणाची रूपरेखा स्थूलमानाने दिग्दर्शित केली आहे, तीवरून नवीन प्रकारच्या शिक्षणपद्धतीस लवकरच सरकार हात घालील असा रंग दिसत आहे हिंदी राष्ट्राच्या आजच्या सामाजिक आणि आर्थिक गरजास अनुलक्षूनच प्राथमिक व दुय्यम प्रतीच्या शिक्षणाची व्यवस्था होणे अगत्याचे आहे, ही गोष्ट समजण्यास अत्यंत सोपी असूनहि ती कृतीत कां उतरत नाही ह्याचा विचार सरकारने केला पाहिजे. स्थानिक स्वराज्य सस्थाच्या हाती दिलेले प्राथमिक शिक्षणाचे कार्य नीट वठलेले नसल्याने प्रातिक सरकारने त्याची सूत्रे आपल्याकडे घेतली पाहिजेत असे मुंबईच्या प्रधानांनी ध्वनित केले आहे. दुय्यम प्रतीच्या शिक्षणासहि व्यावहारिक वळण लावले गेले पाहिजे आणि विश्वविद्यालयीन शिक्षणपद्धतीचे योग्य स्थान व कार्य ही निश्चित झाली पाहिजेत. ही सर्व सुधारणा अल्प कालात घडून येणे शक्य नाही आणि तिच्या मार्गांत अनेक अडचणीहि आहेत तथापि, इष्ट असलेल्या प्रगतीसंबंधाने ठाम कल्पना आणि त्यांस अनुसरून आस्त्रलेला कार्यक्रम प्रथम तयार होऊन शक्य तितक्या विधायक कार्यक्रमास सरकारने प्रारंभ केला तर सन्यासुच्या प्रगतीच्या मार्गांत पुढे पाऊल टाकल्यासारखे होईल प्रातिक प्रधान मंडळाच्या शिक्षणविषयक योजना पुढील वर्षाचे अदाजपत्रक तयार होण्यापूर्वी येत्या चार-पाच महिन्यांत निश्चित झाल्या पाहिजेत, हे उघड आहे.

विमाविषयक बिलांत महत्त्वाची दुरुस्ती

सध्या मध्यवर्ती लेजिस्लेटिव्ह असेंब्लीमध्ये विमाविषयक बिलाची चर्चा चालली आहे आणि अनेक उपसूचना पुढे मांडण्यांत येत आहेत. विमा मंडळ्यांनी हिंदुस्थानात व इतर देशांत त्यांच्या झालेल्या व्यवहारांचे आकडे स्वतंत्र रीतीने पुरवावे अशा आशयाच्या एक उपसूचनेवर सदाजंगी होऊन सरकारचे व युरोपियन प्रतिनिधि ह्यांचा विरोध असताहि ती मंजूर झाली. परदेशी मंडळ्यांचा व्यवहार हिंदुस्थानांत किती होतो आणि त्यासाठी लाइफ फंड किती असतो ह्या विषयीची माहिती येथील जनतेस, असणे अगत्याचे असून इतरत्र मिळवलेल्या फायद्यांतून ह्या देशांत त्या बोनस वांटतात ह्यामुळे स्वदेशी विमा मंडळ्यांशी होणाऱ्या अनिष्ट स्पर्धेस आळा बसावा हा सदरहु उपसूचनेचा उद्देश होता. निरनिराळ्या देशांतील व्यवहाराचे व लाइफ फंडाचे हिशेब स्वतंत्र ठेवल्यास मंडळ्यांच्या सांपत्तिक स्थितीत व वांटावयाच्या बोनसमध्ये एकसूत्रीपणा राहणार नाही आणि विमेदारांचे निष्कारण नुकसान होईल अशी भीति युरोपियन आणि सरकारी सभासद ह्यांनी व्यक्त केली. हिंदी मंडळ्यांस आपल्या व्यवहारांची माहिती प्रसिद्ध करण्याबाबत जे नियम लागू आहेत तेच परराष्ट्रीय मंडळ्यांस उपसूचनेने लागू होतील, आणि त्यास कां विरोध व्हावा हे आपणांस समजत नाही असा युक्तिवाद उपसूचनेचे बाजूने अनेक सभासदांकडून करण्यांत आला. त्यावर समाधानकारक उत्तर सरकारी व युरोपियन सभासदांकडून मिळाले नाही. उपसूचनेची आवश्यकता नाही असे सांगण्यात आले असता, ती पास झाल्याने निदान काही ब्रिघडत नाही, असा कोटिक्रम स्वाभाविकपणेच झाला आणि बहुमताने ती मान्य करण्यात आली. १९३४ साली परदेशी कंपन्यांचे हिंदुस्थानातील प्रीमियमचे उत्पन्न सुमारे पावणेपाच कोटी रुपये होते तर हिंदी कंपन्यांचे साडेसहा कोटींच्यावर होते, ह्यावरून देशी कंपन्यास वाहेरील मंडळ्याची स्पर्धा फारशी बाधत नाही असे अनुमान सर नुपेंद्र सरकार ह्यांनी काढले. पण हिंदी कंपन्यांस विमा क्षेत्रात आक्रमण करण्याजोगे केवढे मोठे क्षेत्र आहे, एवढेच त्यामुळे सिद्ध झाले आपल्या मूल्यमापनाचे वगैरे आकडे हिंदी मंडळ्यांनी प्रसिद्ध केले पाहिजेत आणि परदेशी कंपन्यांचे व्यवहार मात्र गुप्त रहावे हा वास्तविक अन्याय आहे, ह्या मद्याचे आविष्करण सर कावसजी जहागीर ह्यांनी उत्कृष्ट रीतीने केले.

हुड्यांचा सकार-हायकोर्टाचा निर्णय

हुडी म्हणजे घनकोने रिणकोला लिहिलेले आज्ञापत्र. ज्याला रकम मिळावयाची असेल, त्याने हातीं हुडी येताच जो पैसे देण्यास बांधलेला असेल, त्याचेकडून हुडीवर सही मिळवावी लागते. ह्या सहीचा म्हणजे सकारण्याचा अर्थ, सही करणारा इसम रकम देण्यास बांधलेला आहे, असा होतो. सकारणाराने आपणावरील जबाबदारी टाळल्यास, दुसऱ्या कोणाकडून रकम मिळावी, ह्यासाठी इतरहि कांहीं इसमाची नावे हुडीवर लिहण्यांत येतात. हुडी सकारणाराने आपले वचन पाळले नाही, तरच ह्या दुसऱ्या इसमावर पैसे देण्याची जबाबदारी येते. मूळ रिणकोने हुडी सकारावी लागते, त्याखेरीज तो पैसे देण्यास बांधलेला नसतो. इतराची नावे लिहिलेली असता, त्याचेकडून पैसे वसूल करण्यापूर्वी त्यांचाहि सकार मिळवणे जरूर असते काय? असा प्रश्न मुंबई हायकोर्टांत नुकताच उपस्थित झाला होता. असा सकार मिळविलेला नसेल, तर पैसे देण्याची जबाबदारी त्यांचेवर येत नाही, असा कोर्टाने निर्णय दिला.

कपड्यांच्या शिलाईचा धंदा

पोषाखाचा प्रकार आणि त्यावर केला जाणारा खर्च ही श्रीमंती-गरीबी आणि हवापाणी ह्यांच्या परिस्थितीवर अवलंबून असतात. कोणत्याही समाजात दिखाऊ आणि मोलवान कपडे वापरण्याची इच्छा प्रत्येकास स्वाभाविकच असते. तथापि, निरनिराळे वर्ग आणि निरनिराळे देश ह्यांमध्ये रूढ झालेल्या प्रघाताच्या मुळाशी वर दिलेलीं कारणेंच मुख्यत्वेकरून असल्याने त्यांच्यामध्ये पोषाखाचे बाबतीत वैचिध्य आढळून येते. थंड हवेच्या देशात व प्रदेशांत अधिक व गरम कपडे आवश्यक असतात, तर उष्ण देशांत हलके व कमी कपडे पुरतात तथापि, पेशाच्या बळाचे मानाने कपड्यांची संख्या व त्यांचा खर्च ही बदलतात यांत संशय नाही. कापसाचे कापड घेतले तर हिंदुस्थानांत दरवर्षी दरमाणाशी सरासरीने १६ चौरस वार इतके कापड लागते आणि त्यावर सर्व देशात मिळून १५० कोटी रुपये खर्च होतात असा अंदाज आहे. ह्या व इतर सर्व वस्त्रप्रावरणाचा हिशेब केल्यास हिंदुस्थानचा कपड्यावरील वार्षिक खर्च ३०० कोटींच्या आंतबाहेर आहे, असे म्हणण्यास हरकत नाही. ह्या देशात लाखो लोक असे आहेत की, अंग झाकण्यास व थंडीवाऱ्याचे निवारण करण्यास आवश्यक असलेले कापड वापरणे त्यास दारिद्र्यामुळे परवडत नाही, ही गोष्ट सबद् देशाविषयीची सरासरी पहाताना लक्षांत ठेवली पाहिजे ह्या गरीब लोकांचे बाबतीत कपड्यांच्या जुन्या किंवा नव्या फॅशनचे नावहि घेण्याचे कारण नाही.

ग्रेट ब्रिटनच्या चार कोटी प्रजेचा कपड्यांचा वार्षिक खर्च ४५० कोटी रुपयांच्या वर आहे. ब्रिटिश जनता दरवर्षी आपल्या राहणीवर जो खर्च करते त्यांतला बारावा हिस्सा कपड्यावर खर्चला जातो आणि अन्नासाठी होणाऱ्या खर्चाच्या एकतृतीयाशाइतका

तो असतो. तयार कपड्यांचा पुरवठा मोठ्या प्रमाणावर करण्याचा धंदा ग्रेट ब्रिटनमध्ये वाढत आहे. पुरुष व स्त्रिया ह्यांस लागणारे निरनिराळ्या प्रकाराचे कपडे-अधिकाधिक बनवले जाऊन त्यांच्या खर्चात सारखी वाढ होत आहे कपड्यांच्या शिलाईचे काम यंत्राच्या सहायाने करण्याची प्रवृत्ति बळावत आहे आणि त्यांत काम करणारांची संख्याहि चढणीस लागली आहे. विविधता व वैचिध्य हे गुण विलायतेतील स्त्री-पुरुषांच्या पोशाखांत विशेष करून दिसून येतात तशी स्थिति या देशात नाही. पादत्राण वजा जातां बाकीचे पोषाखाचे प्रकार तयार करण्यांत ब्रिटिश कामकर्यांपैकी शेकडा पाच लोक गुंतलेले आहेत. ह्यावरून कपड्यांचा धंदा इंग्लंडमध्ये किती मोठ्या प्रमाणावर चालतो, हे दिसून येईल. कपड्यांच्या कारखान्यांत व दुकानात कामावर असलेल्या पांच लक्ष पुरुष-स्त्रियांची कामाची परिस्थिति अलीकडे चांगली सुधारली आहे. नीटनेटके व स्वस्त कपडे गिन्हाइकास मिळू लागल्याने त्यांचा खप वाढत आहे आणि मध्यम स्थितीतल्या व कामकरी लोकांचीहि सोय झाली आहे. तयार कपड्यांची प्रथा आतां हिंदुस्थानात पडत असून धंदेवाल्यांचे लक्ष गिन्हाइकांस चांगले कपडे पुरवण्याकडे अधिकाधिक लागत आहे. कपड्यांची फॅशन दर पिढीस बदलत जाणे ह्या देशातहि अपरिहार्य असून ते पुरवणाऱ्या धंदेवाल्यांनी जनतेची अभिरुचि पाहून तिच्या गरजा योग्य रीतीने भागवण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. शिंपी काम शास्त्रीय पद्धतीने शिकवण्याच्या संस्था पुण्यासारख्या ठिकाणी प्रगतिपर पद्धतीने चालवल्या जात आहेत, ह्याची माहिती आता लोकांस झाली असून तयार कपडे विकणे आणि गिन्हाइकांच्या इच्छेप्रमाणे कपडे तयार करून देणे ह्या कामातहि पुढे पाऊल पडत आहे हे "अर्थ" च्या वाचकांस निराळे सांगण्याची आवश्यकता नाही.

लक्षांत ठेवा] १९३७-३८ सालअखेर [लक्षांत ठेवा

कॉमनवेलथचे तृतीय मूल्यमापन होणार

"जनतेच्या सहानुभूतीमुळेच "कॉमनवेलथ" ने सर्व विमा संस्थांत अयस्थान मिळविले आहे व त्याचद्वल आम्ही जनतेचे अत्यंत आभारी आहोत"

श्री. आर. एन. अभ्यंकर, बी ए, एलएल बी,
मॅनेजिंग एजंट्स,

दि कॉमनवेलथ अँशुअरन्स कंपनी, लिमिटेड
११ बुधवार पेठ, पुणे नं २

महाराष्ट्रातील प्रत्येक ठिकाणी भरपूर कामिशनवर एजंट्स नेमणे आहेत तरी विशेष माहिती-
करिता हेडऑफिसकडे पत्रव्यवहार करा

"अर्थ" ग्रन्थमाला

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सहकार, बँकिंग इत्यादि विषयांवरील सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची पुस्तके.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
 - २ रिझर्व्ह बँक
 - ३ व्यापारी उलाढाली
- वरील प्रत्येक पुस्तक लोकप्रिय झाले आहे.
किं १ रु. (ट स निराळा)
व्यवस्थापक, 'अर्थ' ग्रन्थमाला,
पुणे २.

१२ वर्षे पुण्यांत लोकादरास पात्र झालेले

★ **महिंद्रकर ब्रदर्स** ★

यांचे येथे आपले कपड्यांची खरेदी करा अगर करवून घ्या.

बुधवार चौक, पुणे

सहकारी चळवळ

नगर डि. अ. सें. फो. बँक., लि.

(वार्षिक सभा : ता. २६-९-३७)

२० जून, १९३७ अखेर वरील बँकेचे १६८१ व्यक्ती व २९ सोसायटीचा मिळून १७१० सभासद आहेत. भाग भाडवळ १ लक्ष, ३ हजारचे आहे. चालू ठेवीत व मुदतीच्या ठेवीत अनुक्रमे ६ लक्ष, ४० हजार व ५ लक्ष, ४७ हजार रु. आहेत १ लक्ष, २० हजारांचा रिझर्व्ह फंड असून इतर फडात सुमारे ७५ हजार रु. आहेत. कॅश क्रेडिटवरील ३ लक्ष, ८४ हजार रु. येणे असून सभासदांकडील कर्जाची रकम २ लक्ष, १५ हजार रु. आहे. थकबाकीचे प्रमाण वाढत आहे, तथापि डायरेक्टर बोर्ड वसूलीविषयी वक्षता बाळगीत आहे बँकेने इतर बँकात सुमारे ६३ लक्ष रुपयांच्या ठेवी ठेवलेल्या आहेत. सरकारी रोख्याची ताळेबंदामधील किंमत १ लक्ष ५१ हजार रु. धरलेली असली, तरी बाजारभावाने त्याची किंमत १ लक्ष, ७८ हजार रु भरते; म्हणजे सुमारे २७ हजार रुपयांचा हा एक गुप्त रिझर्व्हच आहे, असे म्हणता येईल. बँकेचे ताब्यातील जमिनीची किंमत ३३३ हजार रु. भरते व त्यावर १,०१५ रु. सरकारी सारा सालिना द्यावा लागतो. संडाचे उत्पन्न समाधानकारक येत नाही व जमिनीची विक्रीही नीट होत नाही, असा अहवालात उल्लेख आहे. इमारत फडात सुमारे ३०,००० रु आहेत, त्यातून बँकेकरिता इमारत बांधण्याची योजना व्यवस्थापक मंडळापुढे आहे. वर्षअखेर बँकेस सुमारे २९,००० रु. नफा झाला. ७३ टक्के दराने भागीदारास देण्या करिता ७३ हजार रु. लागतील अहमदनगर जिल्ह्यातील दुष्काळी परिस्थिति व तिचा बँकेच्या व्यवहारावर झालेला प्रतिकूल परिणाम, ही लक्षात घेतां नगर डि अर्बन सेंट्रल बँकेची परिस्थिति समाधानकारक असल्याचे दिसून येईल. खेळत्या भाडवळाचे मानाने बँकेचे रिझर्व्ह व इतर फड निःसंशय चांगले आहेत.

वेळगांव डि. सें को बँक लि.

(वार्षिक सभा : ता. २७-९-३७)

वरील बँकेचे भाग भाडवळ २,०५,१०० रु. असून गंगाजळीत ८१ हजार रु. व इतर फडात ७७ हजार रु. आहेत. ठेवीवरील व्याजाचे दर उतरविले असतांही ठेवींमध्ये वाढ होऊन त्याची एकूण रकम १७३ लक्ष रुपये इतकी झाली. बँकेने रोख व इतर बँकांतील सात्यावर मुदतबंद मिळून सुमारे ९ लक्ष, ९० हजार रु ठेवले आहेत, १०३ लाखांची कर्जे दिलेली आहेत. सरकारी रोखे, म्यु बॉन्ड्स, भाग, कॅशसर्टोफिकेटे, इत्यादि व स्थावर मिळकतीच तारणावर २३ लक्ष रुपये दिलेले आहेत. थकबाकीचे प्रमाण २१ २% इतके पडते. वर्षअखेर बँकेस १५,५२४ रु ८ आ. ७ पै नफा उरला, त्यातून ५ टक्के दराने डिव्हिडंड देण्यासाठी १०,२१८ रुपयांचा विनियोग करावा, अशी डायरेक्टरबोर्डाची शिफारस आहे.

पुणे जिल्हा को. लँड मॉर्गेज बँक लि.

(वार्षिक सभा : ता. २६-९-३७)

वरील बँकेकडे एकूण ५३ लक्ष रुपयांच्या कर्ज मागणीचे ३३१ अर्ज आले, त्यापैकी प्रांतिक लँड मॉर्गेज बँकेने ११९ अर्जदारांस १,३४,७०० रुपये कर्ज मजूर केले. ८२ अर्जदारांस ९५,१३१ रु. कर्ज जादा करण्यांत आलेले आहे, त्यापैकी शेकडा ८७ इतकी रक्कम जुने कर्ज फेडण्याकरिता दिलेली आहे. १ लक्ष १ हजार रुपयांच्या कर्जात बँकेमार्फत सुमारे १९ हजारांची सूट मिळवून देण्यात आली. येणे रकमेपैकी रिपोर्टाचे तारखेस फक्त २५० रु. बाकी राहिली आहे. बँक 'अ' वर्गात दाखल आहे. बँकेचा कारभार काटकसरीने चालू आहे व पुढील वर्षी तोव्याची बहुतेक रकम भरून काढतां येईल, अशी अपेक्षा आहे. श्री. वा. सी. कामत हे बँकेच्या डायरेक्टर बोर्डाचे अध्यक्ष आहेत.

नोटीस

औध स्टेट सेंट्रल बँक, लिमिटेड, औध, (जि. सातारा)

असे जाहीर करण्यात येते की—

बँकेचे भागीदारांची पाचवी सर्वसाधारण सभा रविवार तारीख २४ ऑक्टोबर १९३७ रोजी दुपारी ३ वाजता (स्ट. टा.) औध येथे श्रीयमाई देवीचे मंडपांत खालील कामाकरिता भरणार आहे—

१. तारीख ३०-६-१९३७ अखेरचा अहवाल व मे. ऑडिटर यांनी तपासलेला ताळेबंद व नफातोटापत्रक स्वीकारणे.
२. नफ्याची वाटणी करणे व डिव्हिडंड जाहीर करणे.
३. सन १९३७-३८ सालाकरिता व्यक्तिशः सभासदांतर्फे क. व्यापाऱ्यांतर्फेच्या डायरेक्टराची निवडणूक करणे व इतर निवडून आलेल्या डायरेक्टरांची नावे जाहीर करणे.
४. सन १९३७-३८ सालाकरिता ऑडिटर यांची नेमणूक करणे व त्याचे वेतन ठरविणे.

सूचना—

१. डायरेक्टरांच्या निवडणुकीकरिता ज्याना उभे रहावयाचे असेल, त्यानी आपले अर्ज ता. ३०-९-३७ रोजी सायकाळी ५ वाजणेचे आंत पोहोचतील अशा वेताने बँकेचे कचेरीत औध येथे पाठवावे.

२. सदर दिवशी सदर वेळेस कोरम न झाल्यास सदर सभा तहकूब करणेत येईल व अशा रीतीने तहकूब झालेली सभा रविवार तारीख ३१ ऑक्टोबर १९३७ रोजी त्याच जागी व त्याच वेळी भरोल व कोरम नसले तरी वरील सर्व कामे पुरी करण्यात येतील.

औध
ता. १५-सप्टेंबर १९३७

बोर्डाचे हुकुमावरून
वा. रा. वर्तक
मॅनेजर

ता० क०-बँकेची ट्रान्स्फरबुकें तारीख २४ १० ३७ ते ६-११-३७ अखेर दोन्ही दिवस घरून बद. राहतील

मनपसंत काम

रिसबूड ब्रदर्स-टेलर्स
सदाशिव हौदानजीक :: पुणे

वक्तशरिपणाची गॅरंटी

पू खानदेश जिल्हा को. इन्स्टिट्यूट

वरील शाखा इन्स्टिट्यूटची वार्षिक सधारण सभा मंगळवार ता. २८-९-३७ रोजी सकाळी ११-३० वाजता जळगांव येथे नटवर थिएटरांत भरणार आहे.

नोटिस

धी नगर डिस्ट्रिक्ट अर्बन सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँकेची या सालची सर्वसाधारण वार्षिक सभा रविवार ता. २६ सप्टेंबर १९३७ रोजी सायंकाळी ५ वाजता अहमदनगर येथे अमेरिकन मिशन हायस्कूल हॉलमध्ये भरणार आहे. तरी त्यावेळी बँकेच्या सर्व सभासदांनी (शेअरहोल्डर्सनी) हजर रहावे अशी विनंति आहे.

सभेपुढे येणारी कामे

१. सन १९३७ जून अखेरचा ताळेबद व अहवाल मंजूर करणे.

२ अहवालात बोर्डांनी सुचविल्याप्रमाणे नफ्याची वाटणी मंजूर करणे.

अ. भागीदारांस शे ७३ प्रमाणे डिव्हिडंड मंजूर करणे.

ब ऑफिसचे लोकांस बोनस व प्रॉ. फंड मंजूर करणे.

३. पुढील वर्षाकरिता मॅनेजिंग बोर्डाची व चेअरमनची निवडणूक करणे

४ मॅनेजिंग बोर्डांनी मेसर्स पी. जी. भागवत अँड को., रजिस्टर्ड अकौंटंटस् याची बँकेचे हिशेब दर तिमाहीस तपासण्यासाठी म्हणून १९३७-३८ सालाकरिता नेमणूक केली आहे त्यास मजुरी देणे. -

५. सरकारी ऑडिटर्सकडून आलेल्या ऑडिट मेमोचा विचार करणे.

६ वसूल न होणारी रकम मॅनेजिंग बोर्डांचे शिफारशीप्रमाणे सुटीत घालण्यास मजुरी देणे

७ सन. १९३७-३८ सालाकरिता कमाल जबाबदारीची मर्यादा ठेवणे.

८ शेअर्सचे वर्गांचे एकीकरण करणे.

टीप—सध्या बँकेच्या शेअर्सचे तीन प्रकार अनुक्रमे फर्स्ट सीरीज, ऑर्डिनरी, व सेकंड सीरीज असे आहेत. सहरहू प्रकार फक्त शेअरहोल्डर्सचे सोईकरिताच करण्यात आले असावेत. कारण त्यावर कोणतेही प्रकारे कर्माजास्ती डिव्हिडंड आजपर्यंत दिले नसून त्याप्रमाणे बायलॉजमध्येही नोंद नाही.

सदरहू तिन्ही प्रकारच्या शेअर्सचे एकीकरण करून एक सार्ते करण्याबद्दल मॅनेजिंग बोर्डांनी ठराव न. ३५५ ता. ३१/५/३७ चा केला आहे.

९. मॅनेजिंग बोर्डांनी बँकेचे इमारतीसाठी जागा विकत घेतली आहे, त्यास मंजुरी देणे.

१०. चेअरमनचे मान्यतेने सभेपुढे येणारी इतर कामे

डॉ. ज जोशी,
मॅनेजर

डॉ. सो. फिरोदिया,
चेअरमन

अहमदनगर
ता. ८ ऑगस्ट १९३७

नगर डिस्ट्रिक्ट अर्बन सेंट्रल
को-ऑपरेटिव्ह बँक लि.

NOTICE.

Sealed percentage rate tenders are invited and will be received by the undersigned upto 3 P. M. on Friday the 1st October 1937, for the Construction of R. C C slab Causeway with masonry piers and abutments, on the Chikhali Nallah on the Miraj-Bijapur Road, estimated to cost Rs. 29238.

Detailed information regarding the work and the tender form with the conditions of contract and Abstract Sheet can be obtained from the undersigned on payment of Rs. 8/- during office hours on working days. An earnest money (in cash) of Rs 1500 must accompany each tender. The undersigned does not bind himself to accept the lowest or any tender nor to give the reasons for rejection.

Tenders will be opened the same day in presence of any intending tenderers.

P. W. D. Office,
Miraj.
7th Sept 1937

Sd/-V P BEDEKAR,
B SC. B E
State Engineer, Miraj.

जुन्या घरांची दुरुस्ती काळजीपूर्वक करून दिली जाते.
भेटा अगर लिहा:—

भाऊ गंगाधर साठे, कंत्राटदार

चिमण्या गणपति, सदाशिव ५१२, पुणे.

स्त्रियांचा आजार

म्हणजे मुख्यतः विटाळदोष आणि गर्भाशयात विषाड होणे होय आमचे औषध आर्टोमिक्स (आर्तवदोषारि) एका निष्णात स्त्रीरोग-चिकित्सकाचे पाठावरून तयार केलेले असून ५० वर्षांच्या अनुभवाने स्त्रियांच्या सर्व गुप्त रोगांवर अप्रतिम गुणदायक ठरलेले आहे. धुपणा, विटाळ नसणे, थोडा अथवा कष्टदायक होणे, ओटीपोटात कळा मारणे, अकाली गर्भपान, ज्वर, कडकी, डोके दुखणे, शोचास साफ न होणे इत्यादि विटाळदोष नाहीसे करून गर्भाशय निरोगी करण्याचा हमखास गुण या आर्टोमिक्समध्ये असल्यामुळे वैद्य व डॉक्टर्स मोठ्या प्रमाणावर वापरत आहेत. गुणामध्ये याची बरोबरी बाजारातील इतर औषधे करू शकत नाहीत. किंमत बाटलीस रु २ ट. स १२ आणि निराळा एकदम तीन बाटल्या मागविणारास टपालसर्च माफ.

हिंदुस्थान, बंगलादेश, व सिलोनसाठी मुख्य विक्रेते.—

धी इंडो फॉरिन एजन्सीज. (डिपार्टमेंट नं. ६)

२५५/७ पेंडसे चाळ, सदाशिव पेठ, पुणे शहर

केसांतील आकड्या (पिन) वरून कल्पना सुचली

दार्जिलिंग-हिमालयन रेल्वे

सन १८७९ पूर्वी दार्जिलिंगला, जाण्यास आगगाडीचा रस्ता नव्हता १८७८ साली ईस्टर्न बंगाल रेल्वेचे एजंट, मि. फ्रॅंकलिन प्रेस्टेज, ह्यानीं वाफेच्या ट्राम्वेची कल्पना काढली व तीस अनुसरून रेल्वेच्या रस्त्याचें बांधकाम सुरू झालें. पहिल्या बैलगाडी वाटेवरच रूळ टाकण्यात आले, परंतु ह्या रस्त्यास मधून मधून अत्यंत कठीण चढ असल्यानें काम दुष्कर झालें. कांहीं ठिकाणीं तर १५ फुटात एक फूट इतका हा चढ होता रेल्वेच्या इजिनास इतका चढ झेपण्यासारखा नव्हता ह्यामुळे बांधकामाच्या योजनेवर नेमलेल्या इजिनियराना मोठा पेच पडला आणि काय करावें हें त्यांस सुचेंना. इतक्यात मिसेस प्रेस्टेज ह्याच्या डोक्यात एक कल्पना आली "अगोदर मार्गे सरून मग पुढें कां जात नाही ?" असें म्हणून त्यानीं डोक्यातील दोन आकडे टेबलावर मांडून दाखविले. ही कल्पना रेल्वे तज्ज्ञास तात्काळ पटली आणि 'रिंहसिंग'च्या पद्धतीचा अवलंब करून त्यानीं रेल्वेयोजनां पार पाडली पुणे-मुंबई रस्त्यावरील बोर घाटांत अशाच तऱ्हेचें 'रिंहसिंग' मार्गे करावें लागत असे. आगगाडीला वळण्यास जागा नसली, म्हणजे तिला तशीच मार्गे नेऊन व साधा बदलून मार्ग आक्रमण करावयास लावण्याच्या कल्पनेचा उगम एक छींच्या व्यवहाराचातुर्यांत आहे दार्जिलिंग रेल्वेवर रिंहसिंगची अशी कित्येक ठिकाणे आहेत जगातील इतर देशामधील पर्वतावरील रेल्वेजनीं ह्या युक्तीचा अवलंब केलेला आहे

लाकूड, कोळसा, पेट्रोल व वीज

कारखान्यातील यंत्रे चालविण्यास लागणारी शक्ति कोळसा, लाकूड, वीज, गॅस, इत्यादींपासून मिळते आपल्या कारखान्याकरितां जळणाऱ्या स्वस्त व निर्वध पुरवठा व्हावा, ह्यासाठी सर्व राष्ट्रे प्रयत्न करीत आहेत. एक-दोन शतकामार्गे लाकूड हेंच प्रमुख जळण होतें, परंतु दगडी कोळशानें त्याची जागा लवकरच पटकावली. आतां कोळशाचेंहि महत्त्व किंचित कमी झालें आहे १९१३ साली एकूण जळणाऱ्यांपैकी शेकडा ७१ टक्के जळण कोळशापासून मिळत असे. १९३२ सालीं हें प्रमाण शेकडा ५७ वर उतरलें. कोळशाचा खप त्यानंतर कायम राहिला असला, तरी लाकडाचें महत्त्व कमी होत गेलें आहे तेलें व गॅस ह्यांचा उपयोग वाढत्या प्रमाणावर करण्यांत येऊं लागला आहे एकूण जळणात त्याचें प्रमाण १९१३ सालीं शेकडा ६ टक्के होतें, तें १९३५ सालीं शेकडा २० टक्के इतकें झालें एकूण जळणाऱ्यांपैकी निम्मों जळण अथाप कोळशाच्या साणी पुरवितात, ह्यावरून कोळशाचें वर्चस्व अथाप कायम असल्याचें दिसून येईल ग्रेट ब्रिटनमध्ये कोळसा मुबलक सापडतो, परंतु त्या देशाचे हद्दींत इतर प्रकारचीं जळणें उपलब्ध नाहीत ह्याकरितां, कोळशापासूनच पेट्रोल निर्माण करून स्वयंपूर्ण होण्याची सटपट त्या देशानें चालविली आहे. जर्मनीनेच ह्या बाबतींत प्रथम पुढाकार घेतला जळण मिळविण्याकरितां इतर देशांवर आपलें वर्चस्व ठेवण्याचें घोरण कित्येक देशानीं अगीकारलें असून त्या कारणानें कोळसा व पेट्रोल ह्यांच्या पुरवठ्यामुळे आंतरराष्ट्रीय कारस्थानास नवीन वळण लागत आहे.

औंध स्टेट सेंट्रल बँक, लिमिटेड. औंध.

(स्थापना-८ आक्टोबर १९३२)

हेड ऑफिस-औंध (सातारा)

शाखा-आडपाडी, कुंडल, गुणदाळ व विचूद स्टेशन.

चालू ठेवीवर शेंकडा दीड टक्का व्याज दिलें जातें सेव्हिगज ठेवीवर चेक स्वीकारून शेंकडा अडीच टक्के व्याज दिलें जातें. आम्हीं मुदतीच्या ठेवीही स्वीकारतो. व्याजाचें दराबद्दल चौकशी करावी.

कजें-सोनें, चादी, माल, सरकारी कर्जरोखे वगैरेचे तारणावर कजें दिलीं जातात

चेक, हुड्या द्राफ्ट वगैरे वसूल करून दिले जातात.

शेअर सरदेदीबद्दल व इतर माहितीबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी

B. R. Vartak

मॅनेजर

न्यू इंडिया अशुअरन्स कं. लि. मुंबई

(सर्व तऱ्हेचे विमा काम करणारी हिंदुस्थानांतील सर्वांत मोठी कंपनी)

आयुर्विमा उतरणारा मनुष्य मुख्यतः सालील तीन गोष्टीकडे लक्ष देतो:-

(१) कंपनीचें स्थैर्य (२) उत्तम व्यवस्था

(३) पॉलिसीमधील अटी व बोनस वाटण्याची पात्रता

"न्यू इंडिया" ह्या तीनहि बाबतींत पूर्ण समाधान देईल.

प्रॉस्पेक्टस मागवा अगर समक्ष भेटा आणि सात्री करून घ्या

श्री डी. के. जोगळेकर, वी. ए.,
ऑर्गेनायझर ऑफ एजन्सीज,
टिळक रोड, पुणे (३)

नागपूर प्रीमिअर को-ऑपरेटिव्ह हाउसिंग सोसायटी, लिमिटेड.

टिळक पुतळयाजवळ, नागपूर सिटी

	रुपये
अधिकृत भाडवळ	१,००,०००
जमा असलेलें भाडवळ	८४,४००
रिहर्व्ह फंड	४,८२३
इतर फंड	१,४०८
मुदतबंद ठेवी	१,९४,९०७
सेव्हिगज बँक ठेवी	७,९५९
मॅवरीकडून येणें असलेलें कर्ज	२,७७,९७८
सरकारी रोखे व तत्समान रोख्यात	
गुंतविलेली एकूण रक्कम	४१,५९९

सोसायटी जास्त कमी मुदतीच्या ठेवी स्वीकारते. ठेवीची रक्कम पूर्ण सुरक्षित. शेअर्स विकत मिळतात आतापर्यंत डिविडंड पांच टक्क्याहून केव्हाही कमी दिलें गेलें नाहीं सोसायटी आपल्या मंबरांना त्यांच्या घरांचे तारणावर कर्ज देते.

सोसायटीसंबंधीच्या पूर्ण माहितीसाठीं पत्र-व्यवहार करा अगर समक्ष भेटा.

जॉइंट ऑनररी सेक्रेटरीज

निवडक बाजारभाव

बँक रेट (३० नोव्हेंबर, १९३५ पासून)	३%
सरकारी कर्जरोखे	
५% करमाफ लोन (१९२५-५५)	१२०-१
५% (१९३९-४४) लोन	१०५-१२
४% १९२३	१०८-०
३ ३/४% वित्तमुदत	९६-१३
३ ३/४% १९२७-५०,	१०६-८
२ ३/४% १९२८-५२	१००-०
निमसरकारी रोखे	
४% पोर्ट ट्रस्ट (विंगर गॅरटी व लाय मुदत)	१०९-०
४% मुबई म्युनिसिपल (लाय मुदत)	१०८-८
४% मुबई सिटी इन्फ्रस्ट्रक्चर ट्रस्ट बॉण्ड (७० वर्ष मुदत)	१०८-८
४% मॅसूर कर्ज (१९५३-६३)	११२-०
५% मॅसूर कर्ज (१९५५)	१२३-०

मंडळ्यांचे भाग

(कंसांतील पहिला आकडा भागाची दर्शनी किंमत, दुसरा आकडा चसल झालेले भांडवल व कंसांतरचा आकडा वार्षिक डिव्हिडंड दर्शवितो)

बँका	
बँक ऑफ इंडिया (१००-५०) १०%	१२३-८
बँक ऑफ बरोडा (१००-५०) १०%	११६-१२
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५०-२५) ६%	३०-१२
इंपीरिअल बँक (५०) १२%	१५५०-०
चाँची प्रॉ. को. बँक (५०) ५%	६१-०
रिसर्व्ह बँक (१००) ३ ३/४%	१२७-०

रेल्वेज

चौह-बारामती (१००) ४ ३/४%	१०२-०
पाचोरा-जामनेर (१००) ४ ३/४%	९२-०
अहमदाबाद प्रातज (५००) १०% व ६ रु. ४ आ बोनस	९६०-०
नापाी व्हॅली (५००) ७ ३/४%	७६०-०

वीज

चाचे ट्रम्बे ऑर्डि. (५०) १०%	१३३-७
कराची (१००) ९%	२७१-४
पुणे इलेक्ट्रिक (१००) ९%	२१२-८
दादा पाँवर ऑर्डि (१०००) ५ ३/४%	१४२२-८
आंध्र व्हॅली ऑर्डि (१०००) ७ ३/४%	१६४२-८

इतर

बेलापूर शुगर (५०) ८ रु.	१७६-१४
इन्व्हेस्टमेंट ट्रस्ट (१००-५०) २ रु	५०-०
शिंया स्टीम (१५) १ रु.	२९-६
न्यू इंडिया विमा (७५-१५) १ रु ४ आ	४४-०
ओरिएंटल विमा (२००) १२ ५ रु ७ ५ रु बोनस	४७१०-०
दादा आयर्न प. प्रे (१५०) ६%	२०१-४
दादा आयर्न डु. प्रे. (२००) १५ रु. २ आ.	१६९-१२
दादा आयर्न ऑर्डि. (७५) १० रु.	३४४-८
दादा आयर्न डिफंड (३०) ३६ रु ३ आ. ६ पै	१५८५-०

सोने-चांदी-साखर

सोने (मिंट) प्रत्येक तोळ्यास	३४-११३
चांदी (मिंट) प्रत्येक १०० तोळ्यास	५१-३
साखर जावा (तयार) प्रत्येक हज्जेवेटास	१५-५
” केसर प्रत्येक मणास	१०-११
” सरया प्रत्येक मणास	१०-७

आवश्यकता है

बेवी इक बेचने के लिये हरएक शहरमें कनवेसरो की आवश्यकता है वेतन अकोडिंग टू सेल्स मिलेगी ट्राविलिंग व फूडिंग अलाऊंस भी मिलेगा. नियम बहुत सरल हैं (नियमों के लिये एक आना का टिकट अवश्य भेजें).

—मैनेजिंग डाइरेक्टर साहब—

दी इक्स मैनुफेक्चरिंग कम्पनी लि.

(स्थापित १९१६) अमीनाबादपार्क-लखनऊ

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street, Bombay | 716 Sadashiv Peth, Poona City

शास्त्रशुद्ध पायावर काम करणारी, महाराष्ट्राची प्रमुख प्राव्हिडेंट विमा कं

दि हिंद बेनिफिट सोसायटी लि.

च्या लोकप्रिय प्रपंच पॉलिसीकरिता प्रचारक पाहिजेत. माहितीसाठी लिहा.

फाताच बिल्डिंग, बुधवार, पुणे. सेक्रेटरी.

भारतीय अर्थशास्त्र

लेखक:—प्रो वा गो काळे व प्रो इ गो कर्वे

पृष्ठसंख्या सुमारे ५५०, किंमत पांच रुपये

प्रथमतः अर्थशास्त्राच्या सामान्य तत्वांचे विवेचन करून पुढे हिंदुस्थानाच्या सांपत्तिक व औद्योगिक परिस्थितीचा हा ग्रंथ विस्ताराने विचार केलेला आहे. हिन्दी संस्कृति, राष्ट्रीय अर्थशास्त्र, शेतकीचा धंदा, मजुरांची चळवळ, हुडपावळ, सहकारी चळवळ, सरक्षक धोरण, करपद्धति वगैरे सर्व महत्त्वाच्या प्रश्नांचे सांगोपांग विवेचन केलेले वाचकास आढळेल.

पायोनियर डाइंग हाऊस, पुणे,

रंगीत कापडाचे व चिंटाचे व्यापारी.

एरोधाफ प्रिंटिंग, सडीकाम, प्रकृत्या रंगाचे छापकामाचा व रंगविण्याचा कारखाना.

भिकारदास मारुतीरोड, 'दातेवाडी' ६२५ सदाशिव पेठ.

CONFIDENCE

is a worth-while asset in business building
The success that has attained Hindusthan's
efforts to serve the public has its origin in
public confidence, its

YEARS OF

Efficient Management, Fair Dealings,
Prompt Settlement of Claims, Liberal
Terms, Enterprize, Judicious Reserves,
Sound Investments, Huge Assets, and
Useful Service

HAS CREATED

PUBLIC CONFIDENCE

The following figures will convince you

NEW BUSINESS

Last year 1936-37

Exceeds

2 CRORES & 82 LAKHS

BONUS

PER THOUSAND PER YEAR

On Endowment Rs 23 | On Whole Life Rs. 20

HINDUSTHAN

Co-operative Insurance Society, Ltd.

(ESTD 1907)

Branches Bombay, Madras, Delhi, Patna, Lahore,
Lucknow, Dacca

Office throughout India & the East

S. C. MAJUMDAR,
MANAGER Bombay Branch

POONA OFFICE — 180, Budhwar Peth.

"DAWN'S MENSORIUM" makes 6%
addition to the monthly income of the
family. Prospectus sent free on application.
General Manager, "The Dawn of India Life
Insurance Company Limited, POONA."

आपले पैसे खर्च झाल्याचा योग्य मोबदला
मिठाई शाखेचा तुळजाराम मोदी यांचे
देगी बनारसी साखरेच्या मिठाईचे दुकान
रत्नागिरीच्या हपूस आंबा वफी
आंब्याची शक्तिवर्धक

आगाऊ ऑर्डर दिल्यास हजारों रुपयाची मिठाई पुरवू शकू
तुळजाराम मोदी, मुख्य कारखाना, मोती चौक, सातारा

UNEMPLOYMENT
NO MORE

अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या
प्रतीचें सरकारमान्य
झारापकर टेलरिंग
कॉलेज

आप्पा बळवंत चौक, पुणे २
[माहितीपत्रक मागवा]

ऐक्य

ऐक्य संपादन मंडळाचें नियतकालिक
दर रविवारीं प्रसिद्ध होतें

संपादक—न ग. जोशी बी. ए., एलएल. बी.

वा. व. फक्त २ रु. १३ आ

गांवांत २ रु

स्वतंत्र व निःपक्षपाती राजकारण, सामाजिक व औद्यो-
गिक वगैरे विषयावर माहितीयुक्त व अभ्यासपूर्ण लेख,
महत्त्वाचें व विविध शहर, जिल्हा आणि संस्थानवृत्त
आणि प्रसंगोचित व नानाविध चित्रे थाबहल या पत्राची
प्रसिद्धि आहे.

जाहिरातीचें उत्तम साधन

लिहा किंवा भेटा—मॅ. ऐक्य, सातारा

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.

अधिकृत भांडवल १०,००,०००

खपलेलें भांडवल २,१९,६००

विक्रीस काढलेलें भांडवल ५,००,०००

वसूल झालेले भांडवल १,०९,५४०

सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात. सेव्हिंग्ज खात्यावर चेक्स काढतां येतात या बँकेवरील चेक
मुंबईला सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि. मार्फत कमिशन शिवाय वसूल केले जातात बँकेचे नियम, व्याजाचे दर व शेअर-
बद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

काकाकुवा मॅन्शन, लक्ष्मीरोड, पुणे २.

M. Y. GOKHALE,

मॅनेजर.

१ पत्र पुणे, पेट भांडुडा घ. नं. ११५१९ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. अनंत विनायक पटवर्धन यांनी छापल, व
२. श्रीपाद वामन काळे, बी. ए. यांनी 'दुर्गाधवास,' भांडुडा घ. नं. १२५१३, पुणे शहर, येथें प्रसिद्ध केले.